

### Література:

1. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 рр.: Схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 №142-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=249797370>.

*e-mail: a.demianiuk@tneu.edu.ua*

*Дем'янюк А.В., к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія ТНЕУ*

### **РОЗВИТОК ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВОГО МЕТОДУ БЮДЖЕТУВАННЯ У СВІТОВІЙ ПРАКТИЦІ**

*Demianiuk A.V., Ph.D., Associate Professor of Department  
of Finance named after S.I. Yuriy, TNEU*

### **THE DEVELOPMENT OF PROGRAM-TARGET METHOD OF BUDGETING IN THE WORLD**

Програмно-цільовий метод бюджетування є одним з сучасних та прогресивних методів формування бюджету, що підтверджується світовою практикою, а також є актуальним у контексті здійснення бюджетної реформи в Україні задля підвищення ефективності використання бюджетних коштів. Застосування програмно-цільового методу бюджетування на місцевому рівні сприяє зміцненню фінансової самостійності, забезпечує можливість спрямування бюджетних видатків на першочергові завдання з метою соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці.

Відмінними ознаками програмно-цільового методу функціонування бюджету є середньострокове планування, що забезпечує вирішення довгострокових завдань; орієнтація на результат фінансування бюджетних програм, що передбачає підвищення ефективності використання бюджетних коштів; залучення громадськості до бюджетного процесу, що сприяє забезпеченню його прозорості [5, с. 112]. Таким чином, програмно-цільовий метод передбачає якісно новий підхід до формування і використання бю-

джетних коштів в контексті підвищення ефективності й прозорості здійснюваних процесів.

В Україні поетапне впровадження програмно-цільового методу бюджетування відбувається з 2002 р. Зазначимо, що важливість поширення застосування програмно-цільового методу бюджетування в Україні полягає у наслідках його використання, котрі ґрунтуються на раціональному управлінні бюджетними коштами задля вирішення соціально-економічних проблем, передбачають визначення цілей, які необхідно досягти за рахунок бюджетного фінансування, та забезпеченні інформації про якість надання суспільних благ і послуг, отриманні соціально-економічного ефекту. Важливо зазначити, що у світовій практиці з другої половини ХХ ст. почали активно використовувати спеціальні технології бюджетування, що поєднували аналіз практики за попередні періоди, прийняття рішень у сфері бюджету та управління бюджетом на усіх рівнях бюджетної системи [3, с. 19–20].

Вперше матеріали щодо програмно-цільового методу бюджетування були опубліковані у посібнику, виданому Організацією Об'єднаних Націй (1965 р.), в котрому висвітлювалися переваги складання бюджету за програмами порівняно з постатейним формуванням бюджету, а також – були представлені системи рахунків, механізми управління бюджетом та показники ефективності використання бюджетних коштів [6, с. 119]. Головною перевагою зазначеного методу бюджетування є політика альтернативності прийняття бюджетних рішень з обов'язковим контролем за їх виконанням. Цей підхід до формування бюджету вперше був використаний у США та згодом у Великобританії, проте у 1970-х рр. було визначено ряд труднощів, котрі виникали із його застосуванням на загальнодержавному рівні. Такі зауваження стосувалися складностей ідентифікації та вартісного визначення мети бюджетної програми, впливу заінтересованих сторін при формуванні бюджетних програм, неможливості обчислення ефективності надання окремих суспільних благ і послуг [7, с. 14].

Проте переваги використання методу бюджетування орієнтованого на результат були переважаючими і цей метод інтенсивно поширився серед країн, що входять до Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР). Це такі країни, як: Австралія, Австрія, Бельгія, Великобританія, Греція, Данія, Ірландія, Ісландія, Іспанія, Італія, Канада, Корея, Люксем-

бург, Мексика, Нідерланди, Німеччина, Нова Зеландія, Норвегія, Польща, Португалія, Республіка Словаччина, Республіка Чехія, США, Туреччина, Угорщина, Фінляндія, Франція, Швейцарія, Швеція, Японія [2].

Аналізуючи світові практики розвитку програмно-цільового методу бюджетування, необхідно зазначити, що основними каталізаторами його запровадження були економічна криза та необхідність скорочення бюджетних видатків. Розвиток програмно-цільового методу бюджетування у Сполучених Штатах Америки розпочав свою історію з 1950-х рр. і пройшов такі основні етапи, як: здійснення бюджетних видатків з метою досягнення конкретних результатів (1949–1962 рр.), забезпечення оптимального розподілу бюджетних ресурсів (1962–1971 рр.), підвищення відповідальності виконавців за досягнення поставленої мети бюджетної програми (1972–1975 рр.), складання бюджету на нульовій основі (1977–1981 рр.), розробка політики здійснення бюджетних видатків з використанням системи планів і звітів задля встановлення взаємозв'язку використаних бюджетних ресурсів й отриманих результатів (1993 р.) [1, с. 206]. У Великобританії запровадження бюджетування, орієнтованого на результат, розпочалося з 1988 р. в контексті реформи державного управління та передбачало здійснення всеохоплюючого аналізу ефективності управління бюджетними коштами з метою розробки пропозицій щодо його удосконалення. Досвід застосування програмно-цільового методу бюджетування у Канаді розпочався з 1995 р. та передбачав здійснення планування, оцінки результативності й складання звітності про результати діяльності відомств [4, с. 334].

Грунтовне дослідження світових практик розвитку та поширення програмно-цільового методу бюджетування із урахуванням вітчизняних особливостей дозволить найбільш ефективно застосовувати зазначений метод на усіх рівнях бюджетної системи України задля забезпечення прозорості бюджетного процесу, результативності та оцінки виконання бюджету, посилення відповідальності виконавців бюджетних програм, підвищення якості розробки бюджетної політики, ефективності розподілу і використання бюджетних коштів.

#### Література:

1. Бугай Т. Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі: зарубіжний досвід і можливості його використання в Україні / Т. Бугай, А. Галюта // Вісник Житомирсь-

кого державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2011. – №3 (57). – С. 206–210.

2. Дегтяр Я. Зарубіжний досвід використання програмно-цільового методу в бюджетному процесі України / Я. Дегтяр // *Visegrad Journal on Human Rights*. – 2016. – №2/2. – С. 51–56.

3. Крупка М. Програмно-цільовий метод бюджетування в Україні / М. Крупка // *Вісник Львівського університету. Серія економіка*. – 2009. – Вип. 41. – С. 16–34.

4. Потеряйло І. Зарубіжний досвід застосування програмно-цільового методу бюджетування на сучасному етапі в Україні / І. Потеряйло // *Науково-інформаційний вісник. Економіка*. – 2015. – №11. – С. 331–337.

5. Савчук С. Особливості застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі / С. Савчук // *Методологічні проблеми фінансової теорії та практики: зб. наук. праць*. – Тернопіль: ТНЕУ, 2014. – С. 111–114.

6. *Budgeting and Budgetary Institutions. Public sector governance and accountability series* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://siteresources.worldbank.org/PSGLP/Resources/BudgetingandBudgetaryInstitutions.pdf>.

7. *Methods of budgeting. Research and Library Services. Northern Ireland Assembly* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://focusintl.com/RBM150-0610.pdf>.

*e-mail: a.derlytsia@tneu.edu.ua*

*Дерлиця А.Ю., к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С.І. Юрія ТНЕУ*

## **ІДЕЙНО-ФІЛОСОФСЬКІ ТА СВІТОГЛЯДНІ ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ**

*Derlytsya A.Y., Ph.D., Associate Professor of Department  
of Finance named after S.I. Yuriy, TNEU*

## **IDEOLOGICAL AND PHILOSOPHICAL BASIS OF FINANCIAL SCIENCE**

Дослідження у сфері суспільних наук, на відміну від природничих, а особливо точних наук, характеризуються рядом особливостей. Відсутність очевидних беззаперечних аксіом, мінливість характеру зв'язків між досліджуваними чинниками, складність проведення експериментів і т. д. накладає обмеження на застосовувані підходи. Саме тому у найбільш загальному виді економічний метод вивчення дійсності зводиться до наступної послідовності трьох етапів: висунення гіпотези (наприклад про приро-